

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

ВОЙЧАК МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 339.92:339 (137; 519.862)

**ГЛОБАЛЬНИЙ ІМПЕРАТИВ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО
ПРОМИСЛОВОГО ЕКСПОРТУ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

КИЇВ-2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі міжнародного менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Панченко Євген Григорович,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
в.о.завідувача кафедри міжнародного менеджменту
професор кафедри міжнародного менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Дергачова Вікторія Вікторівна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» МОН України,
завідувач кафедри менеджменту;

кандидат економічних наук, професор
Чернобай Ліана Іванівна,
Національний університет «Львівська політехніка»
МОН України,
професор кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва.

Захист дисертації відбудеться «20» червня 2017 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.02 ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України за адресою: 03057, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, к. 601.

Автореферат розіслано «__» травня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, професор

Л. Л. Антонюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Протягом останніх десятиліть міжнародний торговельний обмін зростає випереджальними темпами порівняно зі світовим ВВП, що свідчить про розширення експортоорієнтованих секторів країн світу та транснаціоналізацію у світових виробничо-логістичних процесах. При цьому експорт продукції обробної промисловості, насамперед її високотехнологічних галузей, зростає більш інтенсивно ніж загальні обсяги експорту. Незважаючи на глобальну фінансову кризу 2008-2010 рр. та її довгострокові наслідки, нарощують темпи зростання транснаціональні компанії (ТНК) таких галузей, як авіакосмічна, приладобудування, фармацевтика. Принципово змінюється географічна структура поставок високотехнологічної продукції на глобальний ринок, де лідерські позиції посідає Китай, що відтіснив США на друге місце, а ЄС- 27 потіснив Японію на четверте.

Нарощування обсягів і модернізація структури високотехнологічного експорту розглядається менеджментом промислових транснаціональних корпорацій та урядами країн як усе більш дієвий фактор нарощування глобальної конкурентоспроможності, оскільки така діяльність дозволяє не лише отримувати компаніями більший обсяг доданої вартості, а й поліпшувати торговельні баланси національних економік, посилювати загальні міжнародні конкурентні позиції країн. Тому в усіх розвинутих країнах створені й доволі ефективно функціонують різноманітні системи державної підтримки промислового високотехнологічного експорту, що суттєво звужує можливості українського бізнесу щодо посилення позицій на світових ринках такої продукції. Унаслідок винятково високої залежності глобальної конкурентоспроможності країн від рівня технологічної готовності – майже 80%, проблема розвитку виробництва та експорту високотехнологічної промислової продукції стає однією з ключових у сучасному міжнародному торговельному середовищі.

Теоретичні основи і прикладні проблеми розвитку глобального ринку високотехнологічних товарів досліджено у працях таких зарубіжних і вітчизняних учених, як Т.Амбайл, Л.Антонюк, В.Аньшин, В.Бадрак, В.Белов, М.Бендиков, А.Бранденбург, В.Вергун, Дж.Волперт, В.Геєць, Е.Дандон, П.Друкер, О.Інгіу, В.Кім, Д.Коллінз, Ф.Котлер, К.Крістенсен, У.Кюмерче, І.Макміллан, К.Молмар, Т.Орехова, Д.Поррас, А.Поручник, В.Пресняков, М.Портер, О.Рей, О.Рогач, Н.Родигіна, Г.Саймон, В.Сіденко, А.Слівотські, Б.Табрізі, Ч.Фергюсон, М.Янсїті, Ю.Яковець та ін.

Серед фахівців у сфері високотехнологічного промислового експорту варто відзначити роботи Б.Артура, В.Бегми, М.Бруна, О.Білоруса, О.Веселовського, В.Дергачової, М.Кизима, Дж.Лайкера, Д.Лук'яненка, І.Матюшенка, Т.Мельник, О.Осики, Є.Панченка, А.Поручника, В.П'ятницького, Л.Руденко-Сударевої, О.Саліхової, М.Стадника, Р.Такера, Н.Толстої, Л.Федулової, А.Філіпенка, Т.Циганкової, Л.Чернобай, Г.Чесбро, В.Чужикова, В.Шевчука, О.Шниркова та ін.

Проте, незважаючи на збільшувану кількість наукових публікацій, окремі аспекти розвитку високотехнологічного експорту потребують подальших досліджень. Посилення політичної й економічної нестабільності у світі суттєво впливає на характер конкуренції на високотехнологічних промислових ринках і

підвищує її рівень до гіперконкуренції. Актуалізується методологія комплексної оцінки систем управління експортом транснаціональних корпорацій, насамперед у високотехнологічному секторі. Потребують удосконалення процедурні практики управління експортною діяльністю промислових високотехнологічних компаній. Нерозв'язаною залишається проблема реалізації потенціалу посилення конкурентних позицій на зарубіжних ринках українських високотехнологічних компаній. Це зумовило вибір теми дисертаційної роботи, її мету, логіку дослідження, завдання, об'єкт, предмет та структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в рамках міжкафедральних науково-дослідних тем факультету міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»: «Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0101U002948), у якій автором особисто підготовлено аналітичний матеріал до розділу 1.2 «Виробничо-маркетингові стратегії»; «Стратегії національного розвитку в парадигмі глобальної економічної політики» (номер державної реєстрації 0111U007630), у якій автором особисто досліджено концептуальні засади формування дієвої системи управління конкурентоспроможністю корпорацій до розділу 6. «Імперативи становлення глобального менеджменту» (пп. 6.2 «Креативно-інноваційний компонент глобального менеджменту»). Положення і висновки роботи є складником науково-дослідної фундаментальної теми за кошти державного бюджету «Ресурси і моделі конкурентоспроможного розвитку країн в умовах економічної глобалізації: євроінтеграційний проект України» (номер державної реєстрації 0115U002368), автором особисто підготовлено підрозділ «Експортний потенціал економічного розвитку України».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є дослідження умов і факторів, ідентифікація моделей та механізмів управління експортною діяльністю промислових високотехнологічних транснаціональних компаній, а також пошук та наукове обґрунтування напрямів посилення конкурентних позицій українських підприємств на зарубіжних ринках високотехнологічної продукції за рахунок мобілізації їх організаційного та інтелектуального потенціалу.

Зважаючи на мету та логіку дослідження (рис. 1), у роботі передбачено виконання таких завдань:

- розкрити еволюцію технологічно-промислового розвитку світової економіки;
- дослідити сучасні фактори розвитку світового ринку високотехнологічної продукції;
- виявити та оцінити підходи до розвитку високотехнологічного експорту;
- охарактеризувати сучасні тенденції розвитку світового високотехнологічного експорту;
- визначити ключові інструменти державного регулювання виробництва та експорту високотехнологічних товарів у різних країнах;
- узагальнити тенденції й перспективи національного високотехнологічного виробництва та експорту;

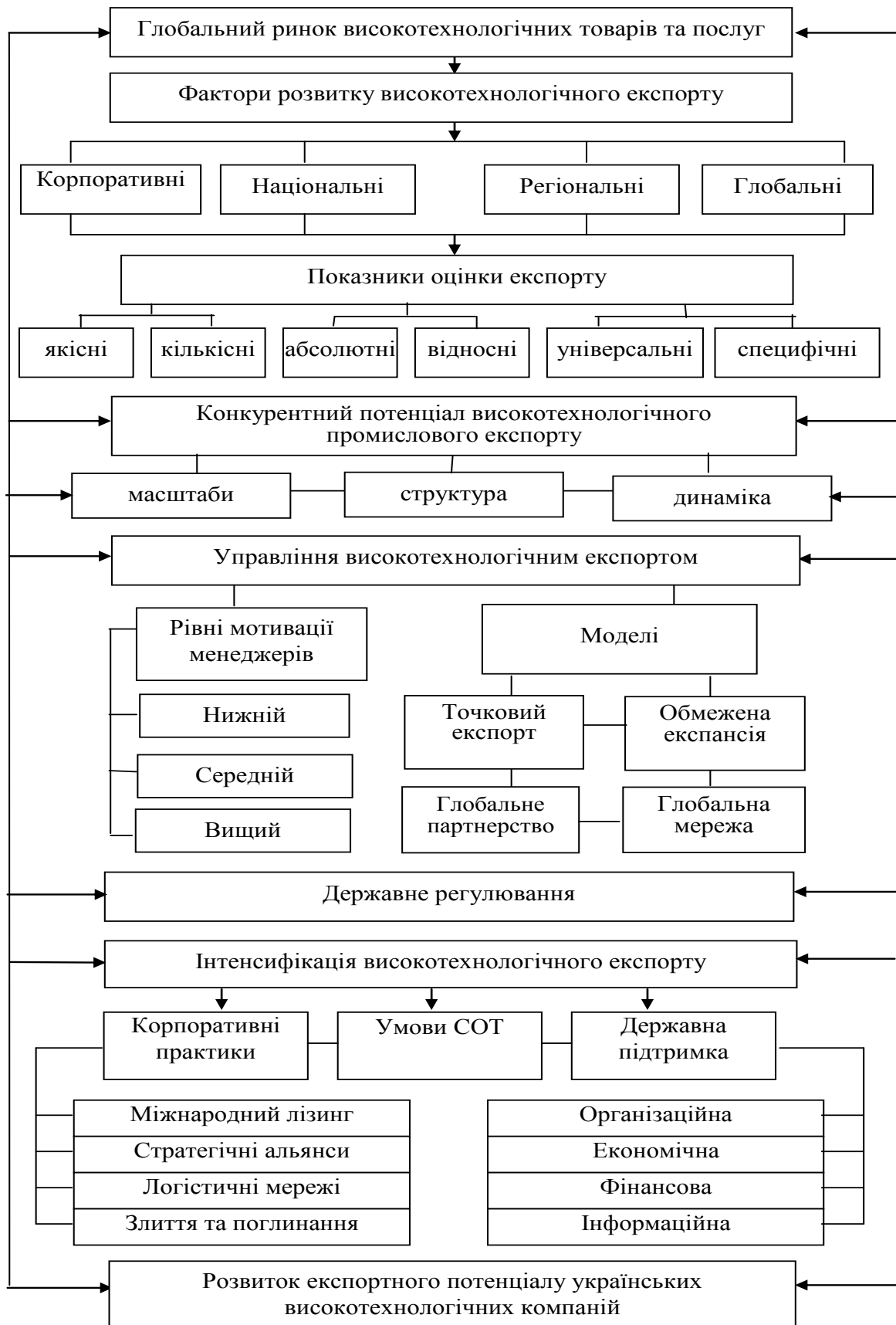

Рис. 1. Логіка дисертаційної роботи

- охарактеризувати національний потенціал експортування високотехнологічної продукції на глобальні ринки та обґрунтувати пріоритетні напрями інтенсифікації високотехнологічного експорту;

- ідентифікувати фактори та обґрунтувати напрями посилення позицій українських компаній на зарубіжних ринках високотехнологічної продукції.

Об'єктом дослідження є процеси формування та розвитку глобальних ринків високотехнологічної продукції.

Предметом дослідження є умови, фактори та специфіка нарощування високотехнологічного промислового експорту транснаціональних корпорацій з використанням сучасних бізнес-моделей та державно-регулятивних інструментів.

Методи дослідження. Методологічну й теоретичну основу дослідження сформувавали роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Дослідження виконане з використанням як загальнонаукових, так і спеціальних методів і прийомів економічного дослідження, а саме: історико-логічний метод (під час ідентифікації еволюції технологічного розвитку світової економіки, визначення факторів посилення ролі високотехнологічних компаній у глобальному бізнесі – п.1.1; при дослідженні підходів до оцінки критеріїв високотехнологічного виробництва – п.1.2); структурно-факторний аналіз економіко-управлінських процесів і явищ (під час дослідження тенденцій розвитку світового промислового високотехнологічного експорту – п.2.1); ідентифікації систем управління експортом високотехнологічних транснаціональних компаній – п.2.2; методи аналізу і синтезу, кількісного і якісного порівняння (під час оцінки рівня розвитку високотехнологічного експорту – п. 1.3; покрайнового аналізу механізмів посилення конкурентних позицій відповідних компаній на високотехнологічних міжнародних ринках – п.2.3); експертні оцінки (при обґрунтуванні напрямів удосконалення державного регулювання експорту українських високотехнологічних компаній – п.3.3); економіко-статистичні методи (під час оцінювання тенденцій і перспектив національного виробництва й експорту – п.3.1); сценарне прогнозування (при визначенні темпів розвитку експорту високотехнологічних українських компаній на період 2016-2030 рр. – п.3.2).

Джерельною та статистичною базою роботи є монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, агреговані дані Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року), матеріали й аналітичні звіти міжнародних та вітчизняних організацій (McKinsey: How companies Approach Innovation, Leadership and Commercialization; Booz&Co: Global Innovation 1000; Strategy One: Global Innovation Barometer; World Economic Forum and INSEAD: The Global Competitiveness Report, The Global Information Technology Report; Проекти ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні»; Індикатори інноваційного табло) НАН України (Національна доповідь "Інноваційна Україна 2020"), поточні звіти транснаціональних корпорацій різних країн, результати наукових досліджень ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана", ресурси Інтернету.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розкритті факторів та новітніх тенденцій нарощування глобальної експортної конкурентоспроможності високотехнологічних транснаціональних корпорацій в умовах турбулентності, обґрунтуванні системи управління експортом високотехнологічних ТНК, виявленні

закономірностей технологічно-промислового розвитку світової економіки та еволюції управління високотехнологічним експортом.

Нові наукові результати, одержані особисто автором, які характеризують новизну проведеного дослідження, полягають у такому:

уперше:

- виявлено передумови, фактори та особливості формування синергетичної парадигми розвитку високотехнологічного промислового експорту, яка полягає в тому, що при посиленні прозорості міжнародних транзакцій, з одного боку, та зростанні турбулентності умов міжнародного бізнесу в усіх секторах, з другого боку, найбільш конкурентними стають стратегії тих компаній, які вчасно і гнучко замінюють традиційні механізми купівлі-продажу довгостроковим співробітництвом у системі виробничо-логістичних ланцюгів різних рівнів: корпоративного (стратегічні альянси, злиття та поглинання, спільні логістичні мережі, міжнародний лізинг); національного (державно-приватне партнерство, національні системи державної підтримки і стимулювання високотехнологічного експорту); регіонального (зони вільної торгівлі, регіональні міждержавні програми підтримки високотехнологічного експорту); глобального (скорочення переліку, зниження рівня та ліквідація митних тарифів на високотехнологічні товари в рамках СОТ); ідентифіковано моделі управління високотехнологічним промисловим експортом залежно від типів міжнародних зв'язків та суб'єктів торговельних операцій: точкового експорту через посередництво як інструмента посилення конкурентних позицій на глобальному високотехнологічному ринку; обмеженої експансії – за участю інноваційних компаній з невикористаним експортним потенціалом; глобального партнерства, що ґрунтується на усталених виробничих ланцюгах; глобальної мережі, яка навіть в умовах високих інвестиційних ризиків забезпечує високотехнологічним ТНК лідерство на світових ринках;

удосконалено:

- методичні засади аналізу розвитку високотехнологічного експорту за рахунок: систематизації ціле-орієнтованих підходів до ідентифікації високотехнологічності виробництва та продукції з використанням сукупності ознак (технологічний уклад, рівень наукоємності технології, технологічна інтенсивність); виявлення особливостей трактування поняття «високотехнологічний» (об'єктивно-суб'єктивний характер, мінливість складу, національна обумовленість з тенденцією до міжнародної уніфікації критеріїв належності до сфери високих технологій); обґрунтування алгоритму дослідження високотехнологічного експорту (мета, рівень, глибина, сутнісний параметр високотехнологічності продукції, інформаційні джерела) з виокремленням відповідних форматів аналізу та пропозицією системи базових, аналітичних, рівневих, обсягових, структурних, результативних показників оцінювання;

- систематизацію факторів розвитку світового ринку високотехнологічної продукції з виокремленням їх ключових груп (корпоративні, кон'юнктурні, секторальні, національні, глобальні) та оцінку на основі кореляційно-регресійного аналізу впливу сукупності факторів на обсяги високотехнологічного промислового експорту і, відповідно, його макроекономічну результативність за показниками ВВП

на душу населення, обсяги ВВП та ПП, рівень безробіття для світової економіки в цілому та України зокрема;

- підходи до оцінки глобально-інноваційних стратегій, що ґрунтуються, з одного боку, на довгостроковій орієнтації, потужній інтернаціональній мотивації, ініціативному та відповідальному сприйнятті сучасних глобальних ринкових викликів, прямих зв'язках з піонерними клієнтами через власні філії та представництва, створенні й удосконаленні диджиталізованих мереж, а з другого - на технологічно-продуктовому динамічному оновленні бізнесу, формуванні клієнто-орієнтованих відносин, застосуванні інструментів агресивного проникнення на глобальні ринки, посилення стандартів екологічного розвитку компаній; з використанням матричного підходу виявлено особливості мотивації менеджерів транснаціональних корпорацій вищого, середнього та нижнього рівнів за потребами, діловою поведінкою, принципами та нормами винагороди, які орієнтують відповідних менеджерів на пошук нових ринкових ніш на світових високотехнологічних ринках;

дістали подальшого розвитку:

- характеристика тенденцій розвитку світової торгівлі високотехнологічними промисловими товарами: по-перше, випереджального зростання високотехнологічного експорту-імпорту порівняно із загальним збільшенням обсягів світової торгівлі; по-друге, суттєвих структурних зрушень у високотехнологічному експорті на користь супервисокотехнологічних товарів порівняно із середньо- та низьковисокотехнологічними; по-третє, зміни позицій транснаціональних корпорацій різних країн, з послабленням ролі американських, європейських та японських компаній та посиленням ролі компаній «азійських тигрів», БРІКС та інших країн інноваційної орієнтації; по-четверте, посилення позицій малих і середніх компаній («прихованих чемпіонів», за термінологією Лондонської школи бізнесу) на високотехнологічних глобальних ринках як результат формування вузькоспеціалізованих нішевих сегментів, високопродуктивної інноваційної діяльності, уникнення аутсорсингу та товарної диверсифікації;

- шляхи посилення конкурентних позицій українських компаній на світових високотехнологічних ринках в контексті реалізації національної програми державної підтримки експортної діяльності вітчизняних виробників високотехнологічної продукції авіакосмічної галузі, військово-промислового комплексу, інформаційно-комунікаційного обладнання, виробництва нових матеріалів, високотехнологічного машинобудування, фармацевтичних та біотехнологічних продуктів: удосконалення нормативно-законодавчої бази, розробка та реалізація ефективних бізнес-стратегій, використання ключових показників «дорожньої карти», організаційна підтримка, належне кадрове забезпечення, створення експортно-орієнтованого інституційного середовища, розширення фінансово-державних преференцій, запровадження експортно-кредитних агентств, розширення інформаційно-консультативної інфраструктури, розширення міжнародного співробітництва та підвищення ефективності економічної дипломатії щодо високотехнологічного сектору України;

- визначення технологічних укладів як системи виробничих та організаційно-економічних відносин, що формуються у процесі науково-технологічного прогресу

в базових галузях економіки і сферах людської життєдіяльності та їх комплексна характеристика на основі поглибленого аналізу хронологічно детермінованих груп параметрів (науково-технологічної, секторально-комплементарної, соціально-економічної, інституційної, глобальної).

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення сформульованих автором теоретичних положень, висновків і рекомендацій полягає в тому, що вони можуть слугувати методологічною базою розроблення стратегії нарощування експортного потенціалу українських високотехнологічних компаній на основі використання сучасних моделей зовнішньоекономічної діяльності провідних транснаціональних промислових корпорацій в умовах реальної техноглобалізації. Отримані результати дістали своє впровадження на загальнодержавному рівні при сценарному прогнозуванні експорту високотехнологічних промислових товарів України Науково-дослідним економічним інститутом Міністерства економічного розвитку і торгівлі (довідка №1/261-а від 28.10.2014 р.). Результати дослідження впроваджені в діяльність корпоративних структур: напрями вдосконалення державної підтримки експорту високотехнологічних товарів у форматі вимог СОТ та ЄС (довідка Державної госпрозрахункової зовнішньоторговельної та інвестиційної фірми «УКРІНМАШ» № 27/5-931 від 03.02.2017 р.), упровадження сучасних корпоративних моделей управління високотехнологічним промисловим експортом залежно від типів міжнародних зв'язків та суб'єктів торговельно-економічних відносин (довідка Державної акціонерної холдингової компанії «АРТЕМ» № 99-0111 від 06.02.2017 р.).

Матеріали та результати дослідження впроваджено також у навчальний процес ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана" під час розроблення робочих програм, науково-методичного забезпечення та викладання дисциплін «Міжнародний менеджмент», «Міжнародна торгівля» та «Міжнародний маркетинг» (довідка від 17.09.2015 року).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, які викладено в дисертаційній роботі та виносяться на захист, одержані автором особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження були викладені та обговорені на дев'яти конференціях: науковій конференції «Глобалізація та регіоналізація економічного розвитку» Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України (м.Київ, 25 лютого 2003 р.); III міжнародній науково-практичній конференції «Маркетингові дослідження в Україні» (м.Ялта, 25 травня 2004 р.); VI міжнародній науковій конференції студентів та молодих учених "Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання" (м.Донецьк, 15 травня 2005 р.); VIII міжнародній науково-практичній конференції Української академії зовнішньої торгівлі "Міжнародна торгівля у контексті європейської інтеграції: проблеми теорії і практики" (м.Київ, 27 травня 2005 р.); науковій конференції "Міжнародна інтеграція та інформаційне суспільство" (м.Київ, 20 жовтня 2005 р.); IV Міжнародній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Науково-технічний розвиток: економіка, технології управління» (м.Київ, 24-26 березня 2005 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «На Схід та Південь від ЄС: проблеми формування спільного європейського економічного простору» (м.Київ, 5-

7 жовтня 2006 р.); Науково-практичній конференції "Формування інноваційної економіки: світовий досвід та вітчизняні реалії" (м.Херсон, 12-13 грудня 2014 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Суспільство, економіка та економічна наука в ХХІ столітті» (м. Київ, 21-22 квітня 2017 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційної роботи опубліковані автором у 21 науковій праці, з них: 5 – у наукових фахових виданнях, 4 – у зарубіжних виданнях та наукових фахових виданнях України, що зареєстровані у міжнародних наукометричних базах даних, 12 – в інших виданнях. Загальний обсяг публікацій становить 10,6 друкованих аркушів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів і висновків. Загальний обсяг роботи становить 205 сторінок комп'ютерного тексту. Список використаних джерел містить 335 найменувань. Робота містить 14 рисунків на 9 сторінках, 32 таблиці на 27 сторінках, 10 додатків на 38 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання, об'єкт і предмет дослідження, визначено методологічну базу, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів дослідження.

У розділі 1 «**Теоретичні засади формування парадигми техноглобалізму**» розкрито еволюцію технологічних укладів і промислового розвитку, досліджено критерії високотехнологічного виробництва, фактори розвитку світового ринку продукції високих технологій, систематизовано методичні підходи до оцінки розвитку високотехнологічного промислового експорту.

У роботі показано, що в компонентній структурі прогресу людства науково-технічний складник визначає темпи, напрями і зміст соціального, духовного, культурного, правового, політичного та економічного розвитку суспільства. Проте аналіз хронології наукових, виробничих та науково-технічних революцій не виявив їх певної послідовності та взаємообумовленості. Натомість, згідно з концепцією «хвиль» розвитку людства Е.Тоффлера (аграрної, промислової, інформаційної), спостерігається їх збіг з появою, розвитком та занепадом відповідних типів суспільств – аграрного, індустріального та постіндустріального. Але при цьому не ідентифікується рушійна сила економічного та науково-технічного розвитку, що компенсує теорія технологічних укладів. Авторське дослідження еволюції технологічних укладів показало доцільність їх комплексної характеристики за сукупністю наведених у табл. 1 параметрів.

Такий підхід дав змогу уточнити визначення технологічного укладу як системи виробничих та організаційно-економічних відносин, що формуються у процесі науково-технологічного прогресу в базових галузях економіки та сферах людської життєдіяльності.

Автором виокремлено й комплексно охарактеризовано підходи до ідентифікації високотехнологічності виробництва та продукції: за технологічним укладом – належність до V та VI укладів; за рівнем наукоємності технології – на основі коефіцієнта наукоємності виробництва, що перевищує розраховане порогове значення; за технологічною інтенсивністю (секторальний та продуктивний виміри); цільовий – експертна оцінка на основі сукупності цільових показників. Підкреслено,

що трактування поняття «високотехнологічний» має важливі для досліджень та ухвалення рішень особливості – об’єктивно-суб’єктивний характер, мінливість складу, національна обумовленість з тенденцією до міжнародної уніфікації критеріїв належності до високих технологій.

Таблиця 1

Система параметрів технологічних укладів

Група	Параметри
Хронологічні	період домінування укладу; часові межі хвилі Кондратьєва;
Науково-технологічні	ключовий фактор; ядра існуючого та нового укладів; знакова початкова подія; універсальний дешевий ресурс
Секторально-комплементарні	пріоритети науки та освіти; ключові інфраструктурні перетворення; основний ресурс енергетики; зміни в побуті та споживацьких уподобаннях
Соціально-економічні	переваги порівняно з попереднім укладом; тип суспільства; соціально-економічні досягнення
Інституційні	організація та регулювання інноваційної діяльності в країнах-лідерах; міжнародне регулювання; основні економічні інститути
Глобальні	країни-технологічні лідери; країни-послідовники; країни-аутсайдери; домінанти міжнародних трансферів

Здійснений у роботі аналіз різних аспектів формування, структуризації, функціонування та регулювання світового ринку високотехнологічних товарів дав змогу виокремити групи факторів його розвитку (рис. 2).

Рис. 2. Ключові групи факторів розвитку світового ринку продукції високих технологій

При цьому наголошено, що потужним фактором розвитку світового ринку високотехнологічної продукції є його глобальна інституціоналізація на основі механізмів та інструментів Світової організації торгівлі. Підтверджено тенденцію до подальшої лібералізації ринку з безпрецедентною за останні 20 років ліквідацією митних тарифів на 201 вид високотехнологічних товарів.

У роботі доведено, що високотехнологічний сектор перетворюється у специфічний сегмент світового ринку, що актуалізує проблему адекватного оцінювання розвитку експорту високотехнологічних товарів. У цьому контексті запропоновано алгоритм та систематизовано відповідні формати дослідження розвитку високотехнологічного експорту (табл. 2).

Таблиця 2

Алгоритм та технології оцінювання розвитку експорту високотехнологічних промислових товарів

Складники алгоритму	Можливі формати
Формування мети	аналітичний, регулятивний, змішаний
Визначення рівня дослідження	корпоративний, секторальний, національний, міжнародний, глобальний
З'ясування глибини дослідження	дискретний, комплексний
Вибір сутнісного параметра високо технологічності продукції	за концепцією технологічного укладу, за показниками технологічної інтенсивності
Ідентифікація інформаційних джерел	комплексний, спеціалізований, інтегрований, ad hoc

Автор акцентує на необхідності максимально повного застосування системи показників розвитку високотехнологічного експорту, що обґрунтована в роботі та складається з обсягових, результуючих, структурних тощо показників та рейтингів.

У розділі 2 «Аналіз тенденцій і конкурентного потенціалу високотехнологічного промислового експорту» проведена оцінка масштабів і структурної динаміки експорту високотехнологічної продукції на міжнародних ринках, досліджено корпоративні мотивації та моделі високотехнологічного експорту транснаціональних корпорацій, виявлено особливості державного регулювання виробництва та експорту промислових високотехнологічних товарів.

Аналіз динаміки та структурних домінант світової торгівлі високотехнологічними товарами підтвердив, що в 1990-2015 рр. відбувалося випередження темпів щорічного зростання високотехнологічного експорту (6-12%) у порівнянні з темпами росту світового ВВП (0,8-2,0%) та загальним обсягом експорту (2-4%). При цьому виявлено дві ключові тенденції: по-перше, посилення лідерських позицій Китаю – до 17,5 % глобального ринку та зниження частки США до 7,0%; по-друге, зростання приладобудівного сектору, що наразі становить майже половину світового високотехнологічного експорту (рис. 3).

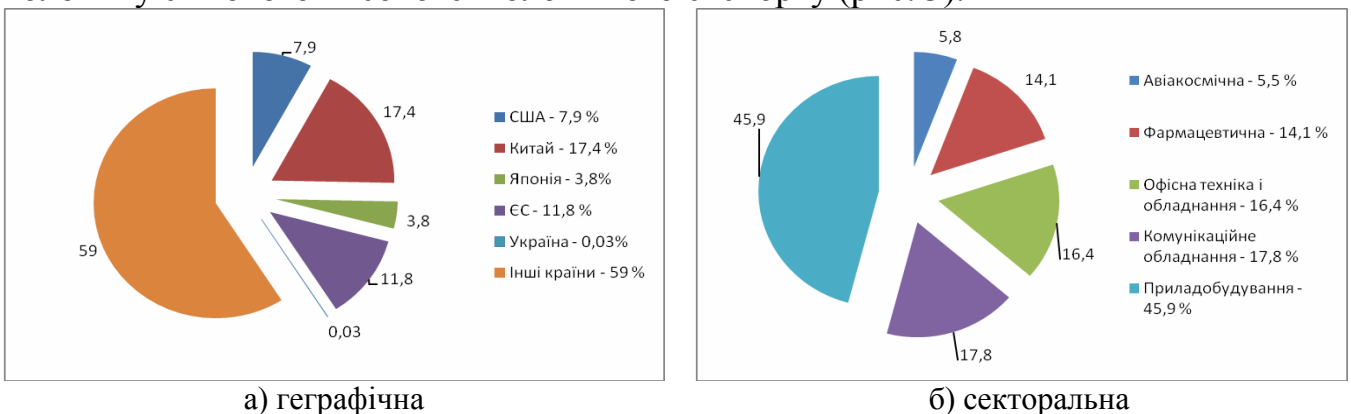

Рис. 3. Структура світового високотехнологічного експорту, 2015 рік (%)

Зазначено, що водночас з крупними транснаціональними корпораціями на світовому ринку все більш помітна роль малих та середніх підприємств в окремих вузьких сегментах високотехнологічного експорту (синхронне оброблення даних, ультразвукове приладдя, штучні клапани серця і ін.).

Обґрунтовано, що нарощування масштабів високотехнологічного експорту пов'язується зі створенням мотивації компаніям для комерціалізації своїх розробок і реалізації їх на зарубіжних ринках. Показано, що в США поширеним є прихований протекціонізм, у Німеччині – багаторівнева державна підтримка, у Великобританії – прозорий конкурентний відбір і жорсткий державний контроль, у Японії та Південній Кореї – пільги багатогалузевим конгломератам, у Китаї – модернізоване поєднання централізму й місцевого самоврядування з ініціативою зовнішньоторговельних компаній.

У дисертації окремо досліджено практики використання експортно-кредитних агентств у розвинутих країнах як ефективного інструмента фінансово-економічної підтримки високотехнологічного експорту. Встановлено, що кожна країна самостійно, зважаючи на свої поточні потреби, визначає, які саме види послуг вона надає через ці агенції, проте з урахуванням інших видів державного сприяння високотехнологічному експорту.

У розділі 3 «**Напрями і пріоритети інтенсифікації експорту високотехнологічної продукції України**» комплексно схарактеризовано стан національного високотехнологічного експорту, обґрунтовано перспективи і шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності продукції вітчизняних високотехнологічних компаній, показано основні напрями посилення державної підтримки високотехнологічного виробництва й експорту.

Аналіз масштабів, структури, динаміки та особливостей високотехнологічного промислового експорту України виявив його зростаючу роль у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки на інноваційній основі з урахуванням науково-технологічних, економічних, соціальних та екологічних факторів розвитку. У роботі підтверджена реальна перспектива нарощування обсягів вітчизняного високотехнологічного промислового експорту (рис. 4).

Рис. 4. Динаміка експорту високотехнологічних товарів України у 2002-2020 рр. (млн. дол. США)

Доведено, що значним резервом для прискореного соціально-економічного зростання країни може стати розвиток виробництва та експорт товарів високотехнологічних секторів. У дисертації виявлена статистична залежність обсягів високотехнологічного експорту України від комплексу взаємопов'язаних факторів; коефіцієнт детермінації (R^2) засвідчив, що зміна цих обсягів на 74% визначається, згідно з авторськими розрахунками, часткою інноваційних підприємств, на 57% – обсягом державних витрат на освіту, на 43% – упровадженням нових технологій.

У контексті подолання кризових явищ та покращення основних макроекономічних показників у роботі здійснена оцінка впливу обсягів високотехнологічного експорту на такі з них, як: ВВП на душу населення, обсяги ВВП, прямі іноземні інвестиції та рівень безробіття (табл. 3).

Таблиця 3

Оцінка впливу обсягів експорту високотехнологічних товарів на макроекономічні показники

Макроекономічні показники	Регресійна модель		Ступінь впливу, %	
	Світ	Україна	Світ	Україна
ВВП на душу населення	$y = 5 \text{ E} - 0,6 \text{ x} + 1 \text{ E} - 0,8$	$y = 0,0017 \text{ x} + 0,0001$	92	80
Обсяг ВВП	$y = 40,77 \text{ x} - 10,754$	$y = 72,876 \text{ x} + 10,365$	92	78
Обсяг ПІП	$y = 1,2802 \text{ x} - 0,4702$	$y = 3,2619 \text{ x} - 0,6438$	75	71
Рівень безробіття	$y = -0,6896 \text{ x} + 7,2317$	$y = -1,6744 \text{ x} + 10,911$	72	45

Джерело: побудовано автором за даними Світового банку (1999-2015 рр.).

На основі аналізу вітчизняної практики регулювання експортної діяльності та узагальнення зарубіжного досвіду державної підтримки експорту високотехнологічних товарів запропоновано багаторівневу матричну модель стимулювання виробництва й експорту високотехнологічної продукції, яка включає декілька груп функціональних інструментів: стратегічні, законодавчі та нормативні, організаційно-структурні, фінансово-економічні, страхові, кадрові, інституційні, міжнародно-дипломатичні. Здійснено їх адаптацію до пріоритетних для України оборонно-промислового комплексу, окремих високотехнологічних компаній, а також малого та середнього інноваційного бізнесу.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано новий підхід до реалізації наукового завдання щодо визначення сучасних факторів, тенденцій та моделей розвитку високотехнологічного промислового експорту. Комплексне дослідження умов та чинників нарощування частки експорту високотехнологічних товарів у загальному обсязі міжнародної торгівлі та національних систем державної підтримки експортної діяльності виробників високотехнологічної промислової продукції дало автору підстави сформулювати такі висновки:

1. Еволюція промислового й науково-технологічного цивілізаційного розвитку ґрунтується на взаємодії і взаємозв'язку результатів наукових, виробничих і технічних революцій, між якими відсутня чітка хронологічна послідовність та

взаємообумовленість. Більш адекватною є «хвильова» концепція розвитку людства, яка визначає найбільш прогресивний тип суспільства та трьохсекторну модель національних та світової економік. У цих моделях протягом останніх десятиліть саме високотехнологічні товари об'єктивно перетворилися в найвищі результати наукового та техніко-технологічного прогресу, а тому започатковують такі виробничі та організаційно-економічні відносини, що формують секторально-комплементарні, інституційні та глобальні параметри відповідного етапу соціально-економічного розвитку.

2. Попри виключно важливе значення високотехнологічного сектору для соціально-економічного розвитку країн, їх глобальної конкурентоспроможності, темпів науково-технологічного розвитку та прогресу людства в цілому, поділ секторів, компаній, товарів на прості та високотехнологічні є доволі умовним, оскільки наявні методологічні підходи (на основі складу «ядра» технологічного укладу, показників наукоємності технології та технологічної інтенсивності, експертних оцінок) формують такі особливості трактування поняття «високотехнологічний», як об'єктивно-суб'єктивний характер, мінливість переліку секторів, країнова диверсифікація з ознаками міжнародної уніфікації критеріїв належності до сфери високих технологій.

3. Пріоритезація високотехнологічного сектору національних економік обумовлена не тільки посиленням його впливу на макроекономічний розвиток та конкурентні позиції країн, а й сукупністю динамічних факторів розвитку глобального ринку високотехнологічних товарів, які доцільно поділяти на корпоративні, кон'юнктурні, секторальні, національні та глобальні. Найбільший вплив на зростання високотехнологічного експорту мають: застосування адекватних корпоративних моделей інноваційної діяльності, розвиток систем підтримки та стимулювання експортування саме високотехнологічних товарів та потужна лібералізація глобального ринку промислових високотехнологічних товарів, яка сприятиме залученню до міжнародної торгівлі високотехнологічними товарами нових країн, зокрема з тих, що розвиваються та динамізацію конкуренції.

4. Концептуально оцінювання розвитку високотехнологічного експорту має ґрунтуватися на алгоритмі – формування мети, визначення рівня дослідження, з'ясування його глибини, вибір сутнісного параметра високотехнологічності продукції, ідентифікація інформаційних джерел – та використанні відповідних форматів дослідження (аналітичного або регулятивного; корпоративного, секторального, національного, міжнародного або глобального; дискретного або комплексного тощо). Операційно доцільно застосовувати адаптовані до кожного з рівнів дослідження базові (обсягові, результуючі, структурні, інтенсивності) та аналітичні (ефективності, динаміки, зіставлення, рейтинги) показники розвитку високотехнологічного експорту.

5. Ключовими тенденціями розвитку експорту високотехнологічних товарів і збільшення його частки в обсягах світового товарного експорту в цілому є: посилення конкуренції між країнами-лідерами, яким належить майже 40% високотехнологічного сектору глобального ринку (США, Китай, країни ЄС, Японія), унаслідок посилення позицій Китаю та ЄС-27; високі темпи зростання та збільшення питомої ваги приладобудування в товарній структурі високотехнологічного

експорту та відповідне зменшення питомої ваги авіакосмічної галузі; диверсифікація виробництва та експорту товарів з країн-технологічних послідовників, яким наразі належить 60% ринку; посилення ринкових позицій високотехнологічних малих та середніх підприємств, зокрема Республіки Корея, Тайваню, Швейцарії, Данії, Люксембургу, Китаю; підвищення рівня лібералізації глобального ринку високотехнологічних товарів, пов'язане з розгортанням ІV промислової революції.

6. Ефективне корпоративне управління високотехнологічним експортом ґрунтується на використанні відповідних моделей залежно, з одного боку, від конкурентних компаній на світовому ринку, а з іншого - від рівня розгалуженості міжнародних економіко-управлінських зв'язків: точкового експорту посередницького характеру (Novartis, Мотор-Січ), обмеженої експансії за участю інноваційних компаній з невикористаним експортним потенціалом (Boeing, Хартрон), глобального партнерства з усталеними виробничими ланцюгами (Apple, Південмаш), глобальної мережі, яка ґрунтується на лідерстві високотехнологічних компаній на світових ринках навіть в умовах високих технологічних ризиків (General Electric, АНТК «Антонов»).

7. Розвинені системи державної підтримки експорту взагалі і високотехнологічного зокрема позитивно впливають на посилення конкурентних позицій країн у торгівлі товарами високих технологій. Ці системи склалися довготривало і наразі набули характерних національних особливостей: американська – гнучке, переважно приховане застосування всіх форм протекціонізму в поєднанні з конструктивною економічною дипломатією, англійська – точкова підтримка на засадах селективності, конкурентності, багаторівневості та контрольованості з врахуванням пріоритетності національних економічних інтересів, німецька – багаторівнева підтримка державних та муніципальних органів управління з широким використанням потенціалу та інструментарію галузевих і регіональних бізнес-асоціацій, японська та корейська – пріоритетність підтримки багатогалузевих конгломератів на тлі потужної інформаційно-методичної та організаційної допомоги малим та середнім підприємствам, китайська – посилене взаємодія централізованого державного управління та місцевого самоврядування щодо діяльності зовнішньоторговельних компаній у поєднанні з високим рівнем економічної свободи.

8. Глобальна конкурентоспроможність вітчизняного експорту високотехнологічних виробів має ґрунтуватися на мінімізації ризиків глобального, регіонального та внутрішнього характеру, пов'язаних як з динамічними змінами на світовому ринку високотехнологічних товарів, так і з геоекономічними та військово-політичними зрушеннями. До секторів української економіки, що за різними методиками мають потенціал високотехнологічного експорту, об'єктивно належать авіакосмічний сектор, наукове приладобудування, електроніка, телекомунікації, фармацевтика, інформаційні технології. При цьому особливого і зростаючого значення набуває адекватне використання експортного потенціалу підприємств оборонно-промислового комплексу України.

9. Українська економіка має значний експортний потенціал та суттєві переваги на світовому високотехнологічному ринку за рахунок посилення інноваційного

характеру діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу та високотехнологічних компаній цивільного спрямування. Провідна частка високотехнологічного вітчизняного експорту належить авіакосмічному сектору (ДП «АНТК імені О.К. Антонова», ДП ВО «Південний машинобудівний завод імені О.М. Макарова», ДП «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля» та ін.), який не лише бере активну участь у реалізації потужних міжнародних проектів і тому має значне позитивне сальдо зовнішньої торгівлі, а й справляє потужний вплив на розвиток інших галузей національної економіки: транспорту, будівництва, геологорозвідки тощо. Проте реалізація цього потенціалу значною мірою залежить від дієвості адресної державної підтримки діяльності експорто-орієнтованих вітчизняних підприємств різних секторів економіки, яка має здійснюватися нормативно-законодавчими, фінансово-економічними, організаційно-адміністративними, кадровими, інформаційно-консультативними та міжнародно-дипломатичними інструментами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: [монографія] / Кер. авт. кол. і наук. ред. Т.М. Циганкова. – К.: КНЕУ, видання друге, без змін. – 2006. – 660 с. (38,36 д.а., особисто автору належить 1,6 д.а.: підрозділ 2.2.3. Правила визначення країни походження товару (с. 183-193); підрозділ 2.2.4. Принципи та правила застосування технічних стандартів та санітарних і фітосанітарних норм у міжнародній торгівлі товарами (с. 193-209); підрозділ 2.2.5. Міжнародно-правова основа функціонування державних торговельних підприємств (с. 210-216).

2. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: [монографія] у 2 т. – Т. 1 / за заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, А. М. Поручника. – К.: КНЕУ, 2006. – 810 с. (65,79 д.а., особисто автору належить 0,5 д.а.: підрозділ 3.1.2. Панченко Є. Г., Войчак М. А. Зміна парадигми інноваційного менеджменту глобальних корпорацій (с. 652-661): взаємозв'язок науково-технологічних факторів та ефективності експортної діяльності промислових транснаціональних корпорацій).

У наукових фахових виданнях:

3. Войчак М. А. Проблеми регулювання міжнародних ринків високотехнологічної продукції / М. А. Войчак // Економіка та підприємництво. – К.: КНЕУ. – 2005. – Випуск 15. – С. 70–77 (0,5 д.а.).

4. Войчак М. А. Напрями торговельно-маркетингової діяльності на світових ринках високотехнологічної продукції / М. А. Войчак // Маркетинг в Україні. – 2006. – №6. – С. 57–60 (0,5 д.а.).

5. Войчак М. А. Розвиток високотехнологічного виробництва України в умовах глобалізації / М. А. Войчак // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2006. – Випуск 217: в 4 т., том 1. – С. 26–34 (0,5 д.а.).

6. Войчак М. А. Україна і СОТ: аналіз можливих наслідків для сфери високотехнологічного машинобудування та стратегічні напрями формування

торгової політики України / М. А. Войчак // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2006. – Випуск 218: в 4 т., том 2. – С. 434–447 (0,8 д.а.).

7. Войчак М. А. Сучасні підходи до оцінки розвитку високотехнологічного промислового експорту / М. А. Войчак // Економіка і підприємництво. – К.: КНЕУ. – 2014. – Вип. 26. – С. 24–34 (0,6 д.а.).

У зарубіжних виданнях та наукових фахових виданнях України, що зареєстровані у міжнародних наукометричних базах даних:

8. Войчак Н. А. Концептуальные направления развития високотехнологического производства и экспорта в Украине / Н. А. Войчак // Прогресс: международный научный журнал. – Тбилиси. – 2014. – № 7–8. – С. 101–106 (0,5 д.а.).

9. Voychak Mykola. Formation and development of high technology export corporate potential / Yevgen Panchenko, MykolaVoychak // The International Economic Policy (Index Copernicus, EBSCO, Cite Factor, Ulrichs WES Global Serials Directory, OAJI, DRGI). – 2015. – № 1. – P. 27–53 (1,8 д.а.; особисто автору належить 1,0 д.а.: характеристика моделей високотехнологічного промислового експорту та його мотивація).

10. Voychak Mykola. State support of the high-tech export: comparative analysis and lessons for Ukraine / Yevgen Panchenko, MykolaVoychak // The International Economic Policy (Index Copernicus, EBSCO, Cite Factor, Ulrichs WES Global Serials Directory, OAJI, DRGI). – 2016. – № 2. – P. 99–125 (1,8 д.а.; особисто автору належить 1,0 д.а.: особливості державної підтримки високотехнологічного промислового експорту в розвинутих країнах).

11. Войчак Микола. Кейс-метод як інструмент підготовки конкурентоспроможних економістів-міжнародників / Євген Панченко, Микола Войчак, Наталія Рудуха // Scientific Letters of Academic Society if Michal Baludansky (ISSN 1338-9442). – 2017. – Volume 5. – No. 1/2017. – С. 26–30 (0,5 д.а.; особисто автору належить 0,3 д.а.: специфіка підготовки кейсів з високотехнологічного експорту на прикладі «Делл Комп'ютер Корпорейшн»).

В інших виданнях:

12. Войчак М. А. Особливості конкуренції на міжнародних ринках високотехнологічної продукції / М. А. Войчак // Глобалізація та регіоналізація економічного розвитку: матеріали наукової конференції (25 лютого 2003 р.). – К.: ІСЕМВ НАН України. – 2003. – С. 10–106 (0,2 д.а.).

13. Войчак М. А. Особливості світового ринку високотехнологічних товарів / М. А. Войчак // Маркетингові дослідження в Україні: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (25 травня 2004 р., м. Ялта) / Відп. ред. А. А. Мазаракі. – К.: Київ, Нац. торг.-екон. ун-т. – 2004. – С. 21–22 (0,2 д.а.).

14. Войчак М. А. Внутрішньо регіональна політика в створенні конкурентних переваг на світових ринках високотехнологічної продукції / М. А. Войчак // Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємство, стале економічне зростання: праці Шостої міжнародної наукової конференції студентів та молодих учених. – Частина 3. – Донецьк, ДонНУ. – 2005. – С. 46–48 (0,2 д.а.).

15. Войчак М. А. Ключові напрями торгової політики на ринках високоетнологічної продукції в умовах глобалізації / М. А. Войчак // Міжнародна торгівля у контексті європейської інтеграції: проблеми теорії і практики: збірник матеріалів VIII міжнародної науково-практичної конференції (27 травня 2005 р.). – К.: УАЗТ. – 2005. – С. 145–147 (0,2 д.а.).

16. Войчак М. А. Розвиток ліцензійної торгівлі як передумова участі України в міжнародному ринку технологій / М. А. Войчак // Міжнародна інтеграція та інформаційне суспільство: матеріали наукової конференції (20 жовтня 2005 р., м. Київ) – К.: Науково-дослідний інститут міжнародних відносин НАУ. – 2005. – С. 64–65 (0,2 д.а.).

17. Войчак М. А. Світова практика ідентифікації високотехнологічної продукції / М. А. Войчак // Науково-технічний розвиток: економіка, технології управління: матеріали IV міжнародної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (24-26 березня 2005 р.) – К.: Пошуково-видавниче агентство «Книга пам'яті України». – С. 138–140 (0,3 д.а.).

18. Войчак М. А. Корпоративний потенціал євроінтеграційного розвитку України / Є. Г. Панченко, М. А. Войчак // На Схід та Південь від ЄС: проблеми формування спільного європейського економічного простору: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (5-7 жовтня 2006 р.). – К.: КНЕУ імені Вадима Гетьмана. – 2006. – С. 42–44 (0,3 д.а.; особисто автору належить 0,2 д.а.: потенціал високотехнологічного промислового експорту українських компаній до ЄС).

19. Войчак М. А. Глобальні фактори розвитку високотехнологічного експорту / М. А. Войчак // Формування інноваційної економіки: світовий досвід та вітчизняні реалії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (12-13 грудня 2014 р., м. Херсон). – 2014. – С. 18–20 (0,3 д.а.).

20. Войчак Н. А. Систематизация видов международной торговли высокотехнологической продукцией [Электронный ресурс] / Н. А. Войчак // Социальные проблемы и государственное управление: материалы межд. науч. конференци (20 мая 2015 г.). – Тбилиси: Международное издательство «Прогресс». – 2015. – С. 69–70. – Режим доступа до ресурсу: http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/162150/1/Social_Problems_And_State_Management_2015_N23.pdf. (0,3 д.а.).

21. Войчак М. А. Функціонування центральних банків в парадигмі високотехнологічного розвитку / Є. Г. Панченко, М. А. Войчак, Н. Є. Рудуха // Суспільство, економіка та економічна наука в XXI столітті: зб. матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (21-22 квітня 2017 р.) – К.: КНЕУ. – 2017. – С. 123–126 (0,3 д.а.; особисто автору належить 0,2 д.а.: роль банків у розвитку високотехнологічних підприємств).

АНОТАЦІЯ

Войчак М.А. Глобальний імператив розвитку високотехнологічного промислового експорту. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2017.

Дисертація присвячена закономірностям розвитку високотехнологічного промислового експорту.

У дисертації обґрунтовано теоретичні засади формування парадигми техноглобалізму, розкрито еволюцію технологічних укладів та особливості промислового розвитку. Виявлено критерії високотехнологічного виробництва та фактори його розвитку. Визначено методичні підходи до оцінки розвитку високотехнологічного промислового експорту.

На основі узагальнення теорії та практики управління високотехнологічним промисловим експортом у системі світової економіки протягом останніх десятиліть, аналізу масштабів і структурної динаміки поставок на світові ринки продукції високотехнологічних секторів індустрії провідних країн запропоновано моделі управління цим видом міжнародного бізнесу. Систематизовано процедурні практики державного регулювання виробництва та експорту промислових високотехнологічних товарів у розвинутих країнах.

У дисертації показано ключові напрями і пріоритети інтенсифікації виробництва та експорту високотехнологічної продукції підприємствами України, визначено корпоративний потенціал експортування виробів з високою наукоємністю та доданою вартістю. Систематизовано механізми державної підтримки високотехнологічного виробництва та експорту в Україні.

Ключові слова: міжнародна торгівля, експорт, високотехнологічний експорт, промисловий експорт, конкурентоспроможний експорт, міжнародна конкуренція, регулювання експорту, модель експорту, торговельна політика, Світова організація торгівлі, техноглобалізм.

АННОТАЦИЯ

Войчак М.А. Глобальный императив развития высокотехнологического промышленного экспорта. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения ГВНЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана. – Киев, 2017.

В диссертации обоснованы теоретические основы формирования парадигмы техноглобализма, раскрыта эволюция технологических укладов и особенности промышленного развития. Выявлены критерии высокотехнологического производства и факторы его развития. Определены методические подходы к оценке развития высокотехнологического экспорта.

На основе обобщения теории и практики управления высокотехнологическим промышленным экспортом в системе мировой экономики на протяжении последних десятилетий, анализа масштабов и структурной динамики поставок на мировые рынки продукции высокотехнологических секторов индустрии ведущих стран предложены модели управления этим видом международного бизнеса. Систематизированы процедурные практики государственного регулирования производства и экспорта промышленных товаров в развитых странах.

В диссертации показаны ключевые направления и приоритеты интенсификации производства и экспорта высокотехнологической продукции предприятиями Украины, определен корпоративный потенциал экспортирования изделий с высокой наукоемкостью и добавленной стоимостью. Систематизированы механизмы государственной поддержки высокотехнологического производства и экспорта в Украине.

Ключевые слова: международная торговля, экспорт, высокотехнологический экспорт, промышленный экспорт, конкурентоспособный экспорт, международная конкуренция, регулирование экспорта, модель экспорта, торговая политика, Всемирная торговая организация, техноглобализм.

ABSTRACT

Voychak M.A. Global Imperative of the Development of High-Technology Industrial Exports. – Manuscript.

A Thesis for the Academic Degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – SHEE “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”. – Kyiv, 2017.

The theoretical framework of the establishment of technoglobalism paradigm is substantiated in the thesis, the evolution of technological modes and the peculiarities of industrial development are discovered. The standards of the highly-technological production and the factors of its development are revealed. The methodical approaches to the assessment of high-technology exports development are defined.

The classification of high-technology sectors of OECD members is systematized in the thesis. On the one hand, according to the International Standard Industrial Classification (ISIC) there are four groups of industries based on the technology intensity: high-technology industries, medium-high-technology industries, medium-low-technology industries and low-technology industries. On the other hand, the complex approach to the identification of highly technological production and products is introduced based on the following criteria: belonging to high technological modes, technology's knowledge intensity, sector and product technological intensity and totality of target indicators.

Having summarized the theory and practice of high-technology industrial exports in the world economy during the last decades and having analyzed the scale and structural dynamics of leading countries' high-technology products supply in the world markets, the models of management of this type of international business are suggested. The procedural practices of the state regulation of production and exports of industrial products in the developed countries are systematized.

The peculiarities of high-technology exports motivation for top, middle and low managers of industrial multinational enterprises are revealed and the models of effective leadership in this field are suggested. Based on the investigation of the management practice of high-technology exports of the leading multinational enterprises, the matrix of corporate export management systems is developed, consisting of global partnership, spot exports, limited partnership and global networks.

The key directions and priorities of intensification of production and exports of highly technological products by the Ukrainian enterprises are defined and the corporate potential of exports of products with high level of knowledge intensity and added value is

analyzed. The mechanisms of the state support of high-tech production and exports in Ukraine are systematized.

The developed multi-tier model of the system of state support of high-tech production and exports in Ukraine is oriented, on the one hand, towards the three groups of subjects: military industrial complex, high-tech enterprises of corporate type and small and middle business; on the other hand, it includes such directions of state authority and local government activity as regulatory and legislative support, strategic planning, control of “exports roadmap” indicators, organizational support, staffing, state financial address preferences, exports credits insurance, institutional and international support, economic diplomacy.

Keywords: international trade, exports, high-technology exports, industrial exports, competitive exports, international competition, exports regulation, exports model, trade policy, World Trade Organization, technoglobalism.